

ЗДРАВНЕ

излиза два пъти въ мѣсецъ, на
всеко 1 и 15 число.

Цѣната

на в. „Здравие“ съ испращаннето:
за година седемъ лева, за 6 мѣ-
сеца — четири лева, отдѣлний
брой — 30 ст.

Обявления

се приематъ съ плата по 30 ст.
за единъ редъ.

ЗДРАВНЕ**АБОНАТИТЕ**

въ гр. Варна се приематъ въ кни-
жарницата на А. В. Велчева.

Абонатитѣ въ Княжеството се
адресиратъ направо до редакцията
въ гр. Варна.

Въ Источна Румелия
абонатитѣ внасятъ спомоществова-
ния си (35 гроша, въ не въ
марки) на г. П. Карловский
въ Пловдивъ.

ОБЩОДОСТЪПЕНЪ МЕДИЦИНСКИЙ И ХИГИЕНИЧЕСКИЙ ВѢСТНИКЪ

PER NOCTEM AD LUCEM!

ОТЪ МРАКЪ КЪМЪ СВѢТЛИНА!

СЪДЪРЖАНИЕ: За мъркитъ въ случай появле-
ние на холера. — Алкоголизъмъ и алкохолизъмъ.
Отъ д-ра Е. Бжезинский. — По Ферран'овото присаж-
дане. — Обществени животъ. — Смиръ. — Метеоро-
логически бѣльжски.

За мъркитъ въ случай появление на холера.

Не можемъ да не признаемъ, че прави-
телството и висшата медицинска инстанция
у насъ правятъ отъ своя страна всичко за
да обърнатъ внимание на правителственитѣ
агенти и на обществото за страшната бо-
лѣсть, която може да ни направи неочак-
вано посѣщение. Нъ не можемъ да кажемъ
сжщото и за обществото, което, въ лицето
на градскитѣ и общинскитѣ си представи-
тели, никакъ не изпълнява препоръченитѣ
мѣрки, като очаква всичко отъ правител-
ството. Читателитѣ на нашиятъ вѣстникъ
знаятъ добръ, че по други мѣста общества
не се считатъ за дѣца, не чакатъ съ свър-
зани ржцѣ до когато дойде опасността, нъ
се чистятъ, приготвяватъ си на време по-
мощ и жертвуватъ сумма пари за да по-
срѣщнатъ достойно ненавистната гостенка.
А пакъ у насъ, по градицата, може да се
каже, че нищо не е направено въ това от-
ношение. Канализация по градоветѣ нѣмаме;
заходитѣ сж първобитни, не се чистятъ и
ако захванжтъ да ги чистятъ, то това се
прави повърхностно; нечистотитѣ, споредъ
наслѣдственния турскій обичай, се пхвър-
лятъ по улицитѣ, които се държатъ навредъ
твърдѣ лошо. Въ по-многого градове къщитѣ
сж тѣсни и влажни; гражданетѣ, ако и да

иматъ по-широки къщи, сж навикнжли да
употрѣбватъ само една' стая и за ѣденне и
за спание. Болницитѣ се помѣстятъ въ стари
и зловонни здания, а за новитѣ болници,
въ случай на холера, не можемъ и да ми-
слимъ. Наистина, като удари грѣмътъ, като
дойде бѣдата, — средствата ще се намѣ-
рятъ, нъ да се похарчи тогава милиони,
все пакъ ще бжде късно. У насъ има доста
градове съ 5—10 и повече хиляди жители,
които иматъ само по единъ лѣкарь: въ слу-
чай на епидемия, какъ той ще може да по-
мага на болнитѣ? Тука ще се отвори ши-
рока дѣятелность за самозванни лѣкари-шар-
латани, баби, белбери, каджии и т. н., които
сж за населението още по-опасни отъ са-
мата холера.¹⁾

Въ градоветѣ както и да е, нъ какво
може да стане съ народа по околнитѣ?
Тука за здравословнитѣ предпазителни мѣрки
хората нѣматъ хаберъ и даже слѣдватъ най-
вредителни обичаи. Тука, по околнитѣ, на
30 и повече хиляди жители има по единъ
правителственъ околпийскій лѣкарь и по
единъ фелдшеръ. Твърдѣ е наивно да се
чака отъ тѣхъ, че ще могатъ да лѣкуватъ
таково огромно население, распрѣснжто по-
широко пространство. Ако се явява епиде-
мия, тя, като огънь, избухва по разнитѣ
крайща; какво лѣкуване, каква изолация
(отдѣляване на болнитѣ), каква дезинфек-
ция (обеззаразване) може да направи е д н и ъ
человѣкъ всрѣдъ подобно огромно население?

¹⁾ Гл. стр. 148 въ наст. брой.

По-добър е да се признае, че въ такъв случай селското население ще бъде изложено на Божята милост и на свирепостта на болестта.

Според нашето мнѣние необходимо е, щото народът да се научи за опасността, за най-необходимитѣ и най-проститѣ предпазителни мѣрки срѣщу холерата и да вземе въ рѣцѣтъ си организацията на медицинската помощ въ случай на нещастие. Тази организация ще докара на населението доста полза и въ обикновенното, не-холерно време. Трѣба да напустнеме дѣтинската надѣжда, че за всичкото ще се грижѣтъ по-старитѣ, трѣба сами да се пазиме и да се защитаваме.

Съ тази цѣль даваме въ настоящия брой проектъ на мѣрцитѣ, които за сега би трѣбало да се турятъ въ дѣйствиe по околнитѣ.

Административни мѣрки.

1. Въ случай, че се появи холера въ нѣкоя околия, послѣдната се раздѣля, по числото на общинитѣ си, на участъци.

2. Въ всѣкий участъкъ се назначава фелдшеръ, който, като се паема за смѣтка на селенитѣ, е задълженъ да дава помощ на всѣкий боленъ въ неговиятъ участъкъ.

3. Фелдшеритѣ купуватъ на общински средства нуждитѣ лѣкове въ достатъчно количество, за които водятъ надлежни книги съ оправдателни документи.

4. Фелдшеритѣ се намиратъ подъ непосредственъ надзоръ на околийскиятъ лѣкаръ, който, въ време на епидемия, по собствена инициатива¹⁾, често обикаля, на правителствена смѣтка, болничнитѣ пунктове.

5. Въ всѣко едно село трѣба да се приготви особена и отдалечена къща съ три или повече пата, която, въ случай на нужда, може да служи за приемний покой.

Здравословни мѣрки.

6. Тѣй като чистотата е най-добъръ предпазвачъ отъ всѣка една болѣсть, то селенитѣ се задължаватъ да пазятъ въ къщитѣ си най-голѣма чистота: да измазватъ често

къщитѣ си съ кърпичъ отъ вжтрѣ и отъ вънъ, да пиржтъ често дрѣхитѣ си; заходитѣ трѣба всѣкодневно да се засипватъ съ варъ, а отколѣшнитѣ заходи да се засипватъ съ прѣстъ и да се ископаятъ нови; боелуцитѣ, които по настоящемъ се намиратъ по селата, да се не бутатъ, нѣ да се посипятъ съ прѣстъ и да си останатъ, както сж, до идущата зима, а новитѣ боклукъ да се изнася всѣкодневно вънъ отъ селата.

7. Ако водата въ нѣкое село не е добра — мжтна или мириши, то селенитѣ трѣба да я употребяватъ само сварена и като истине, защото подобна вода е твърдѣ вредна за здравето.

8. Селенитѣ, подъ страхъ на голѣма глоба, не трѣба да кривятъ болнитѣ, нѣ сж длъжни незабавно да явяватъ за това на общинскиятъ кметъ, особено ако болнитѣ страдатъ отъ сюрдюлюкъ.

9. Всѣка една къща, въ която е умрѣлъ боленъ отъ нѣкоя си прилѣпчива болѣсть, трѣба да се очисти по слѣдующиятъ начинъ: въ къщата внасятъ мангалъ съ огънь; прозорцитѣ добръ се запушватъ; на огъня турятъ 2 до 3 оки кюкюртъ и бързо излѣзватъ изъ стаята. Подиръ 24 часа вратитѣ и прозорцитѣ се отварятъ пакъ на 24 часа. Сетивъ, измазватъ вжтрѣ съ кърпичъ, дѣскитѣ се измиватъ, подътъ се намазва и всичкитѣ нѣща се опиратъ съ врѣла вода. Когато всичко изсъхне, къщата е готова за живѣяне.¹⁾

10. Ако стопанина на къщата не желас да очисти по горѣуказаниитѣ редъ къщата, то очистването се прави за смѣтката му отъ селскиятъ кметъ.

Лични предпазителни мѣрки.

а) Заразяване отъ заходитѣ.

11. Заходитѣ, въ които се испразнятъ хора, които сж болни отъ холера или, въ холерно време, отъ сюрдюлюкъ, могатъ да заразятъ здрави хора, които се ползватъ съ тѣзи заходи.

12. Ако въ холерно време, въ нѣкоя си къща има боленъ отъ сюрдюлюкъ, то за

¹⁾ За сега у насъ дѣйствува правителственъ циркуляръ, който изисква особена за всѣкий пътъ покана, по която лѣкари може да обикаля селата.

¹⁾ По-подробно за дезинфекцията глед. стр. 110 и 117 на в. „Здравие“.

него трѣба да се ископае особенъ заходъ, който всѣки день да се посипва съ негасена варъ и, пай-сетнѣ, съвсѣмъ да се засипе.

13. Никога не трѣба да се ползуваме съ чужди заходи.

б) Заразяване отъ вода.

14. Въ холерно време водата често служи като источникъ на заразяване отъ холера.

15. Водата трѣба да бже чиста и безъ миризма; кладенцитѣ, въ които водата не е добра, трѣба — поне временно — да се затворятъ.

16. Въ холерно време трѣба да се употребява само преварена вода, очистена и процѣдена.

в) Заразяване отъ человекъ.

17. Щомъ се разболѣе человекъ, при него трѣба да оставатъ само тѣзи, които го нагледватъ; другитѣ да се отдѣлятъ въ особно помѣщение.

18. Ако нѣма особно помѣщение, болниятъ трѣба да се проводи въ приемниятъ покой, а кжщата да се очисти.

19. Обичайтъ — гдѣто има боленъ или умрѣлъ, тамъ кжщата е пълна съ комшини — е много опасенъ и вреденъ.

20. Който нагледва боленъ отъ холера, не трѣба да пне и да ѣде въ сжщата стая, гдѣто има боленъ.

21. Който нагледва болния, трѣба често да си умива лицето и ржцетѣ съ вода, къмъ която е прибавено, ако е възможно, два драма бура (богах) на 100 драма вода.

22. Съ сжщата вода този, който стои при болниятъ, трѣба да си плакни устата преди всѣко ѣдене.

23. Дрѣхитѣ, зацапани отъ блюванията и сюрюнюлюктъ на болниятъ, трѣба тутакси да се добрѣ испиратъ въ врѣла вода.

24. Умрѣлиятъ отъ прилѣпчива болѣстъ трѣба да се посипи съ варъ и да се завие съ единъ мокръ чаршавъ, щото да не се види.

25. Гробътъ трѣба да бже непроницаемъ; на дъното се турга кирѣчъ.

г) Редъ на животътъ.

26. На гладно сърдце никой да не отива на работа: една чаша чисто кафе или ракия

съ малко хлѣбъ сутрѣнта — стига. Пие-нието на ракия и вино, въ голѣмо количество, е вредно.

27. Незрѣли зеленчуци, зарзали и други плодове сж опасни въ холерно време; даже озрѣли, въ голѣмо количество, сж вредни. Дѣцата трѣба да се вардятъ твърдѣ строго отъ това злоупотрѣбление.

28. Суджуци и разни видове храни отъ сушено мѣсо и риба (солена) трѣба да се избѣгватъ.

29. Въ холерно време человекъ трѣба строго да се варди отъ настинка; на голийтъ коремъ трѣба да се носи вълненый кушакъ.

30. Подиръ ѣдене человекъ да не работи и да не се кжпи.

д) Първа помощъ на боленъ отъ холера.

31. Първийтъ признакъ на холерата най-често е — сюрюнюлюкъ. Тутакси трѣба да се вика докторъ или фелдшеръ за да окаже необходимата помощъ.

32. До като дойде докторътъ или фелдшерътъ, болниятъ се турга въ постелката; не му даватъ ѣдене, нъ само топлъ чай съ ромъ или ракия.

33. Ако има въ кжщи индѣля (речичено масло), то болниятъ, въ началото на болѣстѣта си, трѣба да испие едно чорбяна лажица отъ него.

34. Ако е възможно, на болниятъ му тургатъ тулумба (елистиръ) отъ кола съ вода и стипца (една кафейна лажица чукана стипца на сто драма вода).

35. Ако има блювания, то на болниятъ му даватъ да гълта малки парчета отъ чистъ ледъ.

Алкохолътъ и алкохолизмътъ.

Отъ д-ра Е. Бжезинский.

За читателитѣ на нашия вѣстникъ не ще бже безинтересно, ако се запознаятъ съ дѣйствието и свойствата на алкохола или спирта, по причина на твърдѣ голѣмата му важность и твърдѣ обширното му употребенне.

Алкохолътъ бива два вида: тѣй нарѣченный дървесининъ-метиловъ, който се искарева съ

помощта на сухо преваряване (перегонка) дърва и който малко се употребява, и виненъ или етиловъ — който се получава чрез варение сахарливите вещества, каквото: гроздени-тъ пращини (джибри), сливитъ, захарта, хлѣб-нитъ растения, оризътъ, картофътъ, и пр. Именно този видъ спиртъ влиза въ състава на всякънѣтѣ ракия, вина и пива, въ по-голяма или по малка концентрация (гъстота).

Алкохолътъ се употребява най-първо като лѣкъ, въ видъ на разни капки, намокряння, разтривания, пиение и т. н. т., нѣкогашъ даже въ чистъ видъ. Тукъ трѣба да споменемъ за употребението на спирта въ т. н. народна медицина: отъ опитъ е извѣстно на народа анестезируещото (нечувствително, приспивателно) дѣйствието на спирта; освѣнъ това на простия боленъкъ се струва за невѣрване, че болѣстѣта му, която до скоро е била значителна, може да бѣде излѣкувана по хигиеническо живѣяние, или чрезъ нѣкакво несилнодѣйствуеще средство — нему сѣ нужни радикални мѣрки, и ето го той приспива пиперъ, или солъ, или оцетъ, или селитра (гюверджеле), пие тази отпратителна смѣсъ, очаква да му олевне отъ нея, и, разбира се, не всѣкогашъ, или твърдѣ рѣдко постига зѣмъртъ си (цѣлѣта)! Второ, спиртътъ се употребява въ много клонѣове на производството, напр. въ приготвянето на поташътъ, содата, въ сахарнитѣ фабрики, въ приготвянето на катраненитѣ бон, косметическитѣ препарати (благовоннитѣ води), при лакированieto (лустросването) и т. н. т. Трете, спиртътъ се употребява за пиение, и за това именно имаме намѣрене да поговоримъ съ читателитѣ.

Всичкитѣ народи, стари и нови, помалко цивилизовани и висококултурни, имали сѣ и иматъ своитѣ любими «народни» пиятия. Такъвъ е, види се, човѣкътъ: не му стига свойственната и вродена нему енергия и бодростъ, ами всѣкогашъ се стареа да ги възвеси; да ли природата недостатъчно ни е надарила или условията на жизненната борба твърдѣ много превъсхождатъ нашитѣ сили? Както и да е, но до днесъ въ домашнитѣ всѣкднєвєнъ животъ, на голѣмитѣ и малкитѣ празници, биле религиозни, политически или семейни, употребяването на спирнитѣ питиета се счита почти за необходимо; въ приятелскитѣ събра-ния и общественитѣ развлечения безъ сръб-нувание се неминува; всѣко важно събитие, радостно или печално, трѣба да бѣде наква-сено съ нѣкакво питие. Пиятъ въ студено вре-ме за «да се постопятъ» и въ горѣщо — за да се расхладятъ; пиятъ когато работятъ, за «да добиятъ сила» (куветъ) и когато почиватъ — «за развлечения». При такъви условия спирнитѣ питиета се употребяватъ въ огромно количество. Нека приведемъ нѣколко стати-

стически данни, за да дадемъ на читателитѣ приблизително понятие за количеството на испиваемитѣ спиртни питиета. Така: въ 1876 г. въ Пруссия било приготвено 369,934,100 литри ¹⁾ 50% спиртъ; въ 1882 год. пакъ тамъ било про-дадено ракия 200,000,000 л., вино 60,000,000 л. и пиво 2,290,000,000 л., всичко това струвало една сума отъ 1,082,000,000 лева. Въ Англия въ 1882 год. за спиртни питиета било похар-чено 3,155,783,975 лева. Въ Руссия въ 1880 г. било искарано (произведено) 404,780,800 литри, 96% спиртъ и извозено на вънъ само 13,050,600 литри. Въ 1879 год. акцизнитѣ и питейнитѣ дан-ници въ цѣла Руссия достигнали огромната сума почти 227,000,000 рубли. Средно число данѣгѣтъ върху ракията съставлява $\frac{1}{3}$ отъ всичкитѣ държавни доходи въ Руссия. Като раздѣлимъ количеството на испиваемитѣ въ цѣла Европа спиртъ на числото на всичкитѣ жители, въ туй число и женитѣ и дѣцѣта, ние ще получимъ за отдѣлнитѣ държави слѣдущи-тъ числа: на всѣки човѣкъ се пада въ година-та 50% спиртъ: въ Норвегия 3,4 л.; въ Фран-ция 3,7 л.; въ Англия 6 л.; въ Швейцария 7,5 л.; въ Холландия почти 10 л.; въ Герма-ния повече отъ 10 л.; въ Швеция 11 л.; въ Пруссия 16 л. и въ Дания 18,1 литри. Тѣзи числа говорятъ сами за себе си. Очевидно е, че такъвъ огромно количество испиваемъ спиртъ трѣба рѣшително да влияе отъ една страна върху здравето на населението, отъ друга — и на самитѣ общественъ животъ на народитѣ. А какво е дѣйствието на спиртътъ върху човѣкъа?

До колкото е билъ изученъ този въпросъ чрезъ наблюдения надъ човѣкъа и испитанъ на животнитѣ, дѣйствието на спиртътъ се за-ключава въ слѣдущето: малки приеми отъ спиртътъ възбуждатъ въ желудокътъ усѣща-ние топлина и увеличаватъ отдѣлянето на же-лудочнитѣ сокъ, та за това и спомагатъ на пицеварението; при това човѣкъъ чувствува себе си по-бодъръ, по-веселъ, очитѣ мѣтѣтъ, въображението става по-живо, очитѣ блѣщатъ, пулсътъ става по-пълнъ, апетитътъ (ищахътъ) се увеличава и лицето се почервенява. Съв-сѣмъ противоположно е дѣйствието на голѣми-тъ дози спиртъ: стомахътъ лѣниво мелъ хра-ната, мускулитѣ ослабватъ, ръчѣта става не-ясна, волята се загубва, очитѣ мѣтѣтъ, кожата се покрива съ потъ, чувствителността на кожата и на цѣлото тѣло се умалява, тем-пературата на тѣлото значително спада, захваща се подигане, уригание и блъвочъ, често пѣти несвѣсно говорение, глѣ-бокъ сънъ и безсѣзнателно състояние. Много пѣти циниятъ е принуденъ да лежи на пос-теля 2—3 дєня.

¹⁾ 1. Литръ европейски е равенъ на 1000 грамма.

Колкото по-силно е употребяемостта на пиетия, или колкото повече е испито, толкова болестта се искава по-ясно, и това състояние се нарича остър алкохолизъм. При честото употребяване спиртният пиетия, болестното състояние се повтаря, храносмилателните органи се разстройват, болният губи ишаха за ждене, явява се жедодчен катарр, сутрнь — смъдеж на стомаха и пияницата очевидно е болень. Но безъ да се глѣда на това пияницитѣ твърдѣ често биватѣ тлъсти и дебели. Отъ що произлиза това? — Алкохолътъ, като попадне въ желудокътъ и червата, попива се въ кръвта и отъ нея се разнася по всичкото тѣло; като дойде въ тѣканитѣ, съприкосновява се съ кислородътъ; като го поглѣща, той се превръща, т. е. окислява се почти съвършено (около 95%) въ въгленна киселина и вода и се отдѣля изъ организма чрезъ дъхание, испарение и пикочѣта. По тази причина кислородътъ, който остава въ тѣканитѣ, не е достаточенъ за да окисли тлъстината, що постапа чрезъ храната въ организмътъ; тя остава въ тѣканитѣ и се натрупва подъ кожата, въ черний дробъ, около сърдцето и бѣбрецитѣ, по червата и даже въ коститѣ. Ето защо пияницитѣ тлъстѣятъ. Но поглѣднете на тѣхъ по-внимателно. Цвѣтътъ на кожата имъ е въсьченъ, тѣлото меко, обвиснало, рокаво, мускулитѣ имъ сѣ слаби, членовѣтъ треперятъ. Туй сѣ то навикнѣлитѣ сѣрбаче (пияници); и когато, най-послѣ, вътрѣшнитѣ имъ органи се разстроятъ, тѣхната лѣжовна тлъстина се послѣдва отъ измършаване; сърдцето, жилитѣ (съсѣдитѣ), мозъкътъ, нервитѣ имъ заболѣватъ, болнитѣ получаватъ епилептически припадѣци, напада ги трескаво състояние, говорятъ въ несвѣсъ, нощемъ не спятъ, струва имъ се, че ги преслѣдватъ, вѣстятъ имъ се дяволи, мишки, полицейски, блънувание то имъ приема твърдѣ буренъ характеръ и често, когато сѣ въ несвѣсъ, посѣгатъ на живота си. Ето слабата по изображението си картина на хроническия алкохолизъмъ. — Обикновено таквизъ болни не се отучватъ вече отъ пиение и умираатъ въ време на единъ отъ таквизъто припадѣци, или отъ растройство на вътрѣшнитѣ си органи, отъ обща водянка и т. н. т. или пъкъ отъ нѣкакво случайно заболѣване, тъй като пияницитѣ по трудно отъ другитѣ истърпяватъ болѣститѣ.

Вредителното влияние на спирта върху челоука зависи главно отъ двѣ обстоятелства: 1) отъ хроническото му употребяване, 2) отъ степенъта на неговата концентрация (т. е. колко съдържа алкохолъ). Който пиятъ ракия, страдаатъ не само отъ това, че тя съдържа голѣмъ процентъ спиртъ, но и отъ това, че има въ нея масло отъ първакъ-ракия (сивушно масло), което пъкъ съдържа въ себѣ си тъй

нарѣченниятъ амповъ алкохолъ — вещество съвсѣмъ вредително. Споредъ F. A. Cross'a, една капка амповъ алкохолъ прави да се подига човѣку и да се увеличава отдѣлението на слюнката; 10—15 сантиграма причиняватъ главоболне, което преминува. Послѣ, 4 грама докарватъ слабостъ, повръщане и дрисъкъ; а пъкъ 8—10 грама — ускорено дѣхание, тѣжкота на гърдитѣ, повторно повръщане и продължителна слабостъ. Du Jardin-Beaumets и Audige чрезъ своитѣ опити надъ свинитѣ показали, че колкото по-неочистенъ биваъ спиртътъ, толкова по-вредителенъ дѣйствувалъ на тѣхний организмъ и толкова повече разстройвалъ вътрѣшнитѣ органи, — а между това народътъ и бѣдното население употребява почти исключателно неочистена ракия. Количеството на ракийното (сивушното) масло въ нея така е голѣмо, што лесно се узнава по миризмата и стига само да я смѣсимъ съ троенъ обемъ вода, за да получи синкавъ или млѣчно-прозраченъ цвѣтъ — вѣренъ признакъ, че има въ нея масло.

Въ общежитието е распространено мнѣние, че спиртният пиетия, особенно ракията, сѣ полезни зимно време; но ние сме видѣли, че приемането на спирта даже въ малко количество (около 2,0 на всѣкий килограмъ челоуко тѣло) понижаватъ температурата на тѣлото и самиятъ спиртъ (ромъ, конякъ) се цѣни въ медицината по своитѣ треска-понижающи свойства. За това ние нѣма да се поколебаемъ да искажемъ мнѣние, че повечето смъртни случаи отъ замръзване зимъ въ пиянъ видъ, трѣба именно да ги припишемъ на температуропонижающето свойство на спирта, вслѣдствие на което организмътъ по-лесно се дава на измръзване. Освѣтъ това, статистическитѣ данни показватъ, че хората пиятъ повечето лѣтъ, а не зимъ.

Отъ казанното до сега се види, че нито климатическитѣ условия, нито годишното време, нито усилената работа, нито уморяването — нищо не прави употребението на пиетия необходимо; то е нищо друго, освѣтъ вредителна прищѣвка, особенно вредителна по това, че е твърдѣ распространена, а отъ употребението до злоупотребението има твърдѣ малко разстояние. Нека се възползуваме отъ даннитѣ, които имаме на рѣка, за да докажемъ, че положението ни е вѣрно. Въ Англия пиянството е така развито, што на лѣкаритѣ често се случвало да лѣкуватъ отъ бѣла трѣска (ракийно или спиртно треперение и лудуване) дѣца на възраст отъ 7—12 години; въ Петербургъ презъ послѣднитѣ 6 години (отъ 1877—1882 г.) въ 5-тъ болници биле лѣкувани отъ алкохолизъмъ 5396 души, отъ които умрѣли 333. Споредъ отчетътъ на комисията за изслѣдование въпросътъ по алкохолизъмътъ въ Швейцария

оказва се, че отъ 1877—1882 г. средно число умрели отъ пиянство 255 души; отъ всичкитъ призвани да си изслужатъ войнишката служба 1% излизатъ негодни за службата вслѣдствие на пиянството; въ 14 домове за умоповреденитъ отъ 1877 до 1881 год. имало 7361 болни, отъ които 932 се побозили отъ пиянство. Въ Пруссия на 100 болни се падатъ 15 алкохолици; пакъ тамъ умиратъ всѣка година 2000 души отъ извъннѣрно употребяване на пиянства. Отъ статистиката на всичкитъ умоповредени въ Австрия види се, че 7,7% отъ заболяванията се причиняватъ отъ пиянство. Сами по себе си тѣзи числа далечъ отъ да сѫ пълни и се отнасятъ къмъ такъвизъ случай, въ които явленията на алкохолизмътъ сѫ били изразени твърдѣ явно; ако ли ние припомнимъ тукъ случаитъ, въ които злоупотребението съ спиртниятъ питиета е докарвало това или онова разстройство на органитъ и е обезсилило организмътъ, то ще се получатъ още понеутѣшителни резултати. Така, напримѣръ, възпалението на бѣлий дробъ (Pneumonia grouposa) дава у алкохолнитъ 50% смъртностъ, а у тѣзи, които не пиятъ — 10%; таквъзъ сѣщо отношение има и за другитъ болѣсти. Да прибавимъ още и това, че потомството на пияницитъ — родители всѣкогашъ се показва наклонно или къмъ пиянството, или къмъ разни душевни заболявания.

Съ распространението злоупотребението на спирта разстройва се не само здравнето на населението, но и нравственото равнище на обществото се понижаватъ, Думата «пияница» е за всѣкого оскѣрбителна; всѣкой знае, че пияницата не може да бѣде нито добъръ работникъ, нито челядиникъ, нито другаръ, нито гражданинъ; на първиятъ човѣкъ, когото той срѣщне, ще му продаде и съвѣстѣта и убѣжденията си за една чашка ракия. Това всички го знаятъ, но всички го считатъ ни повече, ни по-малко, освѣнъ позорно изключение; но когато тѣзи «исключения» се умножаватъ, когато, както въ Швейцария, 40% отъ всичкитъ престѣпници се доставятъ отъ кръгътъ на пияницитъ, или, както въ Германия, 42% отъ всичкитъ престѣпления, 12 % отъ всичкитъ самоубийства и 5% отъ всичкитъ нещастни случаи се възвршватъ въ нетрѣзвено състояние, — то за обществото има надъ що да се замисли.

По цѣла Европа сѫ правили много опитвания да се борятъ противъ алкохолизмътъ. Държавната и частната инициатива вървятъ заедно, съгласно: отъ една страна законодателството се стареа да ограничи злоупотребението съ спиртътъ и да контролира неговото производство, отъ друга — въ Германия Австрия, Англия, Америка, Швейцария и другитъ държави — се образуватъ частни общества за трѣзвеността, които проповѣдватъ

умѣренностъ, като показватъ на злото отъ пиянството и се стараятъ да подигнатъ равнището на потребноститъ въ обществото. И до днесъ още по това поприще нищо друго не е извършено, освѣнъ единъ приготвителни работи. Появиха се отлични изслѣдвания за алкохолизмътъ, много статистически свѣдения, много повече или по-малко добри проекти и законопроекти, но самиятъ въпросъ и до сега не е още разрѣшенъ. —

Нека попитаме сега, време ли е да подигаме въпросътъ за алкохолизмътъ и у насъ въ България и съществува ли такъвъ въпросъ? У насъ нѣма свѣдения нито за количеството на произведимитъ спиртни питиета, нито за тѣхното употребяване, нито за алкохолизмътъ въ България. Тукъ не се изпрѣчва предъ нашитъ очи безотрадната картина на общо пиянство, каквато лесно срѣща човѣкъ въ другитъ страни. При все това ракията се приготвява тукъ въ доста голѣмо количество; всѣкой, който желае, може да приготвява ракия, пие отъ нея и продава я на тѣзи, които сами нея приготвяватъ. Ракийната търговия съставлява важна отрасль отъ мѣстната промишленостъ, та и на лѣкаритъ често пъти се случва, да лѣкуватъ болѣстѣта на черния дробъ (циррозъ), които произлиза отъ пиянство.

Единъ заслуженъ изслѣдователъ по алкохолизмътъ, А. Васъ, утвърждава, че въ страни, гдѣто съществува винодѣлнето, употребението на спиртниятъ питиета никогашъ не се развива до всеобщо пиянство; така въ Италия, Испания, Португалия и Гърция пиянството съ всичкитъ си сѣтнини е почти неизвѣстно. България е тѣй сѣщо страна на вината, а при това въ къщата на българина угощението се захваща съ ракия. Наистина, че черпятъ съ малки чешки и пиятъ на малки глѣтки; но повтарятъ тая операция доволно често. Франция нѣкогашъ е била тѣй сѣщо умѣренна страна, но сега всѣкакви коняци, ромове, абсенти и други силни ракиини питиета сѫ тамъ въ пълний си ходъ. Надъ всичко това първобитниятъ способъ за приготвяние ракията въ България има тая лоша страна, че тя (ракията) обикновено съдържа въ себѣ си много ракиино масло.

Ето защо ние мислимъ, че и въ България е време вече да се занимаемъ съ въпросътъ за алкохолизмътъ и мислимъ, че правителството и санитарната полиция трѣба да се стараятъ главно за достиганieto на това, щото спиртниятъ питиета (ракията): 1) да не се пиятъ твърдѣ често, 2) да не бѣдѣтъ твърдѣ концентрирани (лѣти, кескинъ) и 3) до колкото е възможно въ чистъ видъ да се пиятъ (т. е. да не съдържа въ себѣ ракиино масло и други примѣси).

Разбира се, че осъществяването на тѣзи мѣрки е по-трудно, отъ колкото предлагането

имъ; но при все това поощрението на винарството и пивоварението, контролътъ надъ спиртеното производство, въ смисълъ да се предостави изключително право да го приготвяватъ концесионирани фабрики и облаганиято на този продуктъ съ високъ налогъ, — могли биха да спомогнатъ щото да се намали утрѣбването на ракията.

По Ферран'овото присаждане.

Предъ видъ на горното мѣние на Медицинската академия въ Мадритъ,¹⁾ се издаде кралевски указъ, съ който се позволява на д-ра Ферранъ да прави присажданията си въ Бенито (провинция Гадаёсъ), нѣ лично отъ Феррана или подъ неговото наблюдение. Правителственната комиссия трѣба да придружи Феррана, да събира статистически материяли и може да запрети понататъшни присаждания, ако би да забѣлжи, че тѣ сѫ вредителни. Присаждания трѣба да се правятъ само на тѣзи хора, които сѫ за това съгласни.

Д-ръ Ферранъ молилъ да му се покаже малко населено мѣсто, не повече съ 5000 жители и при това да се развѣши, щото и неговитѣ помощници (асистенти) да правятъ холерни присаждания. Тази молба на д-ра Феррана се удовлетвори и му се посочи отъ страна на правителството три мѣста: Хияръ (3190 жители), Пуебла де Хияръ (2150 жители) и Албалате (4178 ж.). На 30 Юлий т. г. Ферранъ, придруженъ отъ петъ лѣкари — помощници, отъ нѣкои членове на Медицинската академия и единъ италианскій лѣкаръ, зампа на въ казаннитѣ мѣста; нѣ тамъ никой не искалъ да си присади холерата и Ферранъ съ компанията си се е върналъ въ Мадритъ (*„Gesundheit“*, 1885, № 15). За понататъшното нѣмаме още свѣдѣния.

Въ Германия се отнасятъ твърдѣ недобрѣчливо къмъ Ферран'овото присаждане и не сѫ се съгласили да испращатъ въ Испанія комиссия за изучаването на въпросътъ. Прочутиятъ Кохъ храни мълчание върху Феррана. — Въ Руссия сѫ се отказали да пратятъ комиссия, състояща отъ проф. Манассеина, д-ритѣ Курлова и Рапчевскій, нѣ испратили само последниятъ. — Въ Франция ний знаемъ вече мѣннието на комиссията на чело съ Бруарделя (гл. стр. 124); прочутиятъ Пастеръ мълчи. Въ Австрія холернитѣ присаждания сѫ запретиени. — При всичкото недобѣрие на ученитѣ свѣтъ къмъ откриването на Феррана, твърдѣ е за вѣрване, че той има на-истина нѣщо дѣйствително въ рѣцѣтъ си. Подозрителностъ и скептицизмъ на ученитѣ хора не е нѣщо ново и сѫ съпровождали

всичкиѣ велики откривания. Възможно е, щото способътъ Феррана е простъ, като лѣще Колумба и доста грубъ, а не строго наученъ, — както напримѣръ, присаждане на чело въ ческата шарка е било просто, грубо и ненаучно начало за присаждане на кравешката шарка. Инакъ не можемъ да си обяснимъ всеобщий въ Испанія ентузиазмъ за откриването на Феррана, ентузиазмъ, който се сподѣлява и отъ по-голѣмата частъ на испанскитѣ лѣкари.

Общественъ животъ.

Организиране на благотворителнитѣ дружества; нови правилници по санитарната частъ; самозванни лѣкари; помощъ на в. „Здравие“.

— Сега е времето да се учредятъ немедленно благотворителнитѣ дружества по всичкитѣ краища на съединенната България за снабдяване на войницитѣ, ополченцитѣ и доброволцитѣ съ всички необходими нѣща, както: дрѣхи, храна, и проч. Подобни дружества съставляватъ на всѣкъдѣ истинно благодѣяние въ критическо време, което прекарва обществото. Тѣй като отъ мъжѣтъ всѣкий си има доста работа, то грижата за организиране на подобни благотворителни дружества трѣба да падне върху женитѣ, които именно се отличаватъ съ нѣжни сѣрдца, съ съчувствие къмъ нуждитѣ на ближнитѣ си и съ стопански познания. Призоваваме всичкитѣ дами въ г. Варна, безъ различие на народностъ и политически въззрѣния, немедленно да се съединятъ и да основатъ едно благотворително дружество съ горѣтрѣченната цѣль. Не трѣба да се губи време: ополченцитѣ и войницитѣ ще иматъ нужда отъ разни нѣща, съ които женската предпазливостъ и нѣжностъ трѣба да ги снабди на време. Редакцията на в. „Здравие“ жертвува отъ слабитѣ си средства сто лева въ полза на бѣдѣщото Варненско благотворително дружество и кани всѣкого да жертвува — кой колкото може — на същото дѣло. Вѣрваме, че нѣма да чакаме дълго, до като ще се образува това дружество и молимъ всичкитѣ български вѣстници да препечататъ нашиятъ въззивъ къмъ женското население въ България.

— Въ последнитѣ броеве на „Държ. Вѣстн.“ сѫ обнародвани Височайше одобрени правилници за огледването на душевно-болнитѣ, за приемването и исписването имъ изъ лѣчебнитѣ заведения, правилници за правителствененъ оспенний институтъ въ Варна и за вакцинацията и ревакцинацията въ България. Първиѣ правилникъ — за душевно-болнитѣ — урежда положението на лудитѣ, запазва ги отъ злоупотрѣбления върху личността и имуществата имъ, а обществото отъ опаснитѣ негови членове, спрѣчь, лудитѣ. Правилникътъ е ясенъ и кратъкъ — отличителни признаци на всѣкий

¹⁾ Гл. стр. 135.

добър законъ. — Правилникътъ за оспенний институтъ разширява уставътъ на това учреждение, съ дѣятелността на което мислимъ да запознаемъ читателитъ си въ особена статия. Членъ 4 на този правилникъ разрешава продажба на лимфа и детритъ на градски и частни лѣкари, на фелдшери, акушерки, волни вакцинатори, аптекари и въ странство съ слѣдующитъ цѣни: за една трѣбца лимфа 2 лева, перо детритъ 3 л. и шише детритъ 10 лева. — Макаръ присаждането на предпазителната шарка е задължително въ България (законъ за упазване на общ. здравие 1879 г., членъ 53), нъ ний до сега нѣмали никакъвъ правилникъ за организацията на това присаждане. Слѣдъ четире-годишна дѣятелностъ на оспенниятъ институтъ, практиката е установила извѣстенъ редъ за вакцинацията, който сега, на съвършено здрави и практически основи, се опредѣлява отъ правилника. Въ послѣднийтъ, освѣнъ правилата за присаждането, се установява строгийтъ контролъ върху лицата, които вършатъ вакцинацията и върху вѣрността на статистическитъ числа на присаденнитъ.

— На стр. 67 на в. «Здравие» ний питахме: «на колко години въ затворъ трѣба да осѣдимъ нашитъ баби, които никакво понятие за бабунпето нѣматъ, а между това си позволяватъ да изслѣдватъ, да триятъ, да даватъ бабски цѣрво и даже да изваждатъ дѣцата?!» Сега имаме прѣснѣ примѣри на зловредната дѣятелностъ на нашитъ баби и самозваннитъ лѣкари — шарлатани: 1) въ гр. К. (защо е тъй тайно? Р.) една баба се наела да превързва коремътъ на една жена за да може да има дѣца; въ времена самото превързване, на жената станало лошо и тя умрѣла подиръ нѣколко минути. При раскриваннето на тѣлото, лѣкарътъ намѣрилъ склѣсване на далакътъ и крѣвотечение въ коремната куфина, отъ което именно жената е умрѣла; 2) единъ шарлатанинъ Н. отъ градъ В. (още веднажъ, защо е тъй тайно? Р.) се наелъ да излѣкува едно снѣлитическо семейство. Отъ тази фамилия П. . Г. . . 15 годишна била заражена отъ казаната по-горѣ болѣстъ. Споредъ свѣтитъ на самозванния лѣкаръ, П. . Г. . . съ още три лица отъ своята фамилия били турени въ една стая, добръ затворена, гдѣто всѣки боленъ бивалъ покритъ съ черга, подъ която стоялъ болний и прахъ билъ оставенъ върху огънь да диши. Болнитъ сж пушали сутринъ и вечеръ. Операциитъ починали на 6 ноемврий и на 7 ноемврий отъ болнитъ П. . Г. . . умира, а другитъ трима, ако и да останли живи, но били въ лошо положение.

Резултата на химическия анализъ показа, че праха съдържа сернистий арсеникъ, медна

и свинцова (куршумена) соли, които, турени на горѣщи въглени, се преобрѣщатъ въ арсеникови парове (арсениковисти окиси и серниста киселина), дишанieto съ които е отровно (Държ. Вѣстн., бр. 88 и 89).

— Съ Указъ № 97 се разрешава на Министерството на Народното Просвѣщение да купи сто броя на в. «Здравие» за да ги раздаде по бѣднитъ общински училища въ Княжеството. Съ тази помощъ се усигуриява сѣществоването на нашиятъ вѣстникъ презъ текущата година, за което публично изразяваме дълбоката си благодарностъ на почитаемото Министерство.

С М Ъ С Ъ.

— Обичайтъ да носятъ бради се е измѣнявалъ отъ време на време и се е замѣнявалъ съ бръснатие. Въ Европа, въ време на мине-зенгеритъ, е имало обичай да носятъ дълги бради, които заплитали въ косми съ златни или цвѣтни копринени конци. Краищата на мустацитъ завързвали на шията, както се вижда това на нѣкои статуи отъ време на срединитъ вѣкове. Въ 13 и 14 столѣтия пакъ бръснали лицето съвършено. Въ 15 вѣкъ брадитъ отъ ново влизатъ въ модата и презъ 16-я вѣкъ достигатъ до цвѣтуеще състояние. Полководецъ Андрей Рауберъ, който умрѣлъ въ 1575 година, е ималъ брада отъ лицето до земята и отъ тамъ прегнната до поясътъ му. Също и презъ 17 вѣкъ се считало за особено украшение да има человекъ дълга брада. Така нѣкой си Юханъ Щейнигеръ ималъ брада, която била по дълга отъ краката му и която била причината на смъртъта му: като слизалъ отъ една каменна сълба, той настѣпилъ брадата си, падналъ и си счупилъ шията. —

Метереологически бѣлѣжки.

Отъ 1 до 14 Септемврий 1885 г.

Среднето число на барометра 76,0; средната температура край морето + 23° Ц., най-големата + 36° (на 13, въ 8 часа сутрѣнъта). Дъждъ падна на 1, 10 и 12; отъ вѣтроветъ забѣлѣжителенъ е билъ СИ. на 1 Септемврий. Въ време на равноденствието времето и морето сж били спокойни. — Нощитъ захванали да ставатъ хладни. —